

Talousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi riskeihin varautumisesta sähköalalla ja direktiivin 2005/89/EY kumoamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi riskeihin varautumisesta sähköalalla ja direktiivin 2005/89/EY kumoamisesta (U 9/2017 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- neuvotteleva virkamies Markku Kinnunen, työ- ja elinkeinoministeriö
- ylitarkastaja Johanna Juvonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Antti Paananen, Energiavirasto
- johtaja Risto Leukkunen, Huoltovarmuuskeskus
- toimitusjohtaja Jukka Ruusunen, Fingrid Oyj
- asiantuntija Kati Takala, Energiateollisuus ry

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Asetusehdotus asettaa säännöt jäsenvaltioiden yhteistyölle, jota tehdään sähkön kriisitilanteiden estämiseksi, niihin varautumiseksi ja niistä selviytymiseksi. Yhteistyötä tehdään solidaarisuuden ja avoimuuden hengessä ja ottaen täysin huomioon kilpailullisten sähkön sisämarkkinoiden vaatimukset. Asetuksen tavoite on varmistaa, että kaikki jäsenvaltiot yhteistyötä tehden ottavat käyttöön tarkoituksenmukaiset keinot sähkökriisitilanteiden estämiseksi, niihin varautumiseksi ja niistä selviytymiseksi.

Sähkön kriisitilanteella tarkoitetaan joko ilmeistä tai jo toteutunutta suurimittakaavaista sähköpu-
ltaa tai tilannetta, jossa sähkön toimitus loppukuluttajille on estynyt. Tällä hetkellä jäsenvaltioilla on hyvin erilaisia käytäntöjä kriisitilanteiden estämiseksi, niihin varautumiseksi ja niistä selviy-

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2017 vp

tymiseksi. Kansalliset säännöt ja käytännöt keskittyvät lähinnä kansalliseen kontekstiin jättäen rajaylittävät vaikutukset huomioimatta. Ottaen huomioon, että sähköjärjestelmät ovat integroituneet, on sähköön kriisitilanteilla usein myös valtakunnan rajat ylittäviä vaikutuksia.

Asetus määrittelee, mitä jäsenmaiden tulee tehdä estääkseen ja selviytyäkseen kriisitilanteista ja millä tavoin niiden pitää tehdä yhteistyötä näissä asioissa. Asetus tarjoaa yhteiset menetelmät riskien arviointiin tuoden enemmän vertailtavuutta ja läpinäkyvyyttä varautumisvaiheeseen ja kriisin-aikaiseen toimintaan. Lisäksi asetus varmistaa, että myös kriisin aikana sähköä toimitetaan sinne, missä sitä eniten tarvitaan. Asetus tarjoaa kehykset nykyistä systemaattisemmalle toimitusvarmuuden seurannalle Sähkökoordinaatioryhmän kautta ja varmistaa, että myös kriisitilanteissa etusija annetaan markkinalähtöisille toimille ja että markkinat voivat toimia mahdollisimman pitkään.

Asetus kumoaa ja korvaa sähköön toimitusvarmuusdirektiivin (2005/89/EY), jossa oli laajoja tavoitteita jäsenvaltioille toimitusvarmuudesta, mutta jolla kuitenkin oli vain vähän toiminnallista arvoa. Lisäksi asetusehdotuksella kumotaan sähköön kolmannen sisämarkkinapakettin toimitusvarmuuteen liittyviä lausekkeitä, erityisesti artikla 4 (jossa vaaditaan jäsenvaltioita seuraamaan toimitusvarmuutta kansallisten raporttien kautta) ja artikla 42 (joka sallii jäsenvaltioiden ottaa käyttöön varmuustoimia äkillisessä sähkösektorin kriisitilanteessa).

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu positiivisesti komission asetusehdotukseen. Asetus parantaa sähköön toimitusvarmuutta koko EU:n tasolla ja vahvistaa alueellista yhteistyötä tässä asiassa. Asetuksessa kuvatut asiat ovat kansallisesti jo nykyäänkin hyvin hoidossa, mutta alueellisen tason yhteistyön vahvistaminen lisää varautumisvarmuutta ja reagointimahdollisuuksia mahdollisiin sähkökriisitilanteisiin. Lisäksi kansalliset eritasoiset ohjeet ja käytännöt on hyvä koota yksiin kansin asetuksen määrittelemän varautumissuunnitelman alle.

Valtioneuvosto näkee positiivisena, että varautumissuunnitelman myötä tulevat määritettyä menettelytavat, joilla päätetään paitsi kansallisista toimista niin myös tarkoituksenmukaisista alueellisen tason reaktioista sähkökriisien aikana ja niitä ennen. On hyvä, että varautumissuunnitelma sisältää myös menettelytavat, joita sovelletaan samanaikaisissa sähkökriisitilanteissa, sisältäen sekä suunnitelmat alueellisen sähkötoimituksen rajoituksista että tekniset, oikeudelliset ja taloudelliset järjestelyt koskien eri maiden yhteistyötä, jolla taataan, että sähköä toimitetaan optimaalisella tavalla sinne, missä sitä eniten tarvitaan. Valtioneuvosto kuitenkin korostaa, että markkinapohjaisten toimien tulee olla ensisijaisia. Ei-markkinapohjaisia toimia voidaan ottaa käyttöön vasta, kun kaikki markkinoiden tarjoamat mahdollisuudet on käytetty.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että 12 ja 14 artiklassa kuvattu jäsenvaltioiden toiminta yhteistyössä ja solidaarisuuden hengessä, jotta sähkökriisitilanteet voidaan estää ja hoitaa ja jonka tarkoituksena on taata sähköön toimitus sinne, missä sitä eniten tarvitaan julkisen ja henkilökohtaisen turvallisuuden takaamiseksi, ottaa myös riittävällä tasolla huomioon muita jäsenvaltioita autavan maan kansalaisten julkisen ja henkilökohtaisen turvallisuuden ja ei ole ristiriidassa subsidiariteettiperiaatteen kanssa.

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2017 vp

Valtioneuvosto ei kannata sähkökauppa-asetuksessa (KOM(2016) 861 lopullinen) esitetyn ja tässä asetuksessa mainitun kantaverkkoyhtiöiden alueellisten käyttökeskusten (Regional Operational Centres, ROC) perustamista. Valtioneuvosto katsoo, että tulisi ensin kerätä kokemuksia verkkosäännöissä määriteltyjen käyttövarmuuskoordinaattoreiden (Regional Security Coordinator, RSC) toiminnasta ja mahdollisesti kehittää niiden toimintaa ennen raskaiden uusien rakenteiden luomista.

Komissio ehdottaa delegoitujen säädösten antovaltuutta itselleen varautumissuunnitelman sisällön osalta. On varmistettava, että jäsenvaltiolla säilyy mahdollisuus vaikuttaa delegoitujen säädösten sisältöön.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Ehdotuksen tausta ja tavoitteet. Ehdotus on yksi komission 30.11.2016 antamista ns. puhtaan energian pakettiin kuuluvista neljästä sähkömarkkinoita koskevasta ehdotuksesta. Ehdotuksen tavoitteena on varmistaa, että jäsenvaltiot ottavat käyttöön tarkoituksenmukaiset keinot sähkökriisitilanteiden estämiseksi, niihin varautumiseksi ja niistä selviytymiseksi. Ehdotus painottaa erityisesti kantaverkonhaltijoiden ja kuluttajien näkökulmia.

Alueellisen yhteistyön merkitys. Talousvaliokunta pitää tärkeänä parantaa sähkön toimitusvarmuutta EU:n tasolla. Sähköjärjestelmiin kohdistuvien riskien ja mahdollisten kriisien luonteen vuoksi asiaa on tärkeää tarkastella yhdessä jäsenvaltioiden kesken. Talousvaliokunta painottaa erityisesti sähkömarkkinoiden pohjoismaisen ja alueellisen yhteistyön merkitystä. Pohjoismaiden ja Itämeren sähköjärjestelmät muodostavat toisistaan riippuvan kokonaisuuden, jossa yhteistyö on välttämätöntä toimitusvarmuuden turvaamiseksi.

Alueelliset käyttövoimakeskukset. Talousvaliokunta on sähkön sisämarkkinoita koskevasta asetusehdotuksesta antamassaan lausunnossa (TaVL 20/2017 vp — U 7/2017 vp) suhtautunut kriittisesti ehdotettuun alueellisten käyttövoimakeskusten malliin. Valiokunta toteaa edelleen, ettei esitetty malli ole pohjoismaisesta näkökulmasta tarpeellinen; kantaverkkoyhtiöiden ja huoltovarmuusorganisaation yhteistyössä on päästy pitkälle vapaaehtoisuuden pohjalta, eikä hallinnollisesti raskaiden tai vastuiden ja velvoitteiden osalta epäselvien rakenteiden luominen ole perusteltua.

Markkinapohjaisten toimien ensisijaisuus. Talousvaliokunta pitää ehdotettua varautumissuunnitelmien laadintaa alueellisen varautumisen kannalta tärkeänä. Samalla valiokunta korostaa valtioneuvoston kannassakin painotettua markkinapohjaisten toimien ensisijaisuutta. Valiokunta pitää tärkeänä rajata, millä edellytyksillä ei-markkinapohjaisia toimia voidaan ottaa käyttöön. Lähtökohtaisesti hinnan tulee ohjata sähköä, ja ei-markkinapohjaisia toimia tulee voida ottaa käyttöön vasta, kun kaikki markkinoiden tarjoamat mahdollisuudet on käytetty. Keskeistä on, että toimet sähkökriisien estämiseksi ovat sopusoinnussa sähkön sisämarkkinoiden ja järjestelmänhallinnan sääntöjen kanssa.

Valiokunnan lausunto TaVL 21/2017 vp

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Talousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 5.4.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kaj Turunen ps
varapuheenjohtaja Harri Jaskari kok
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Eero Lehti kok
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Martti Mölsä ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Ville Skinnari sd
jäsen Joakim Strand r
jäsen Antero Vartia vihr
varajäsen Lasse Hautala kesk
varajäsen Jari Leppä kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen